

Datum

22 mei 2023

Onderwerp

VNG inbreng initiatiefvoorstel vervroegd stemmen 24 mei

Geachte woordvoerders Binnenlandse Zaken,

Woensdag debatteert u over het initiatiefvoorstel van Sneller en Kathmann om twee dagen vervroegd stemmen permanent mogelijk te maken.

Net als uw Kamer vinden wij het van het grootste belang om verkiezingen goed, veilig en betrouwbaar te organiseren. Verkiezingen zijn de belangrijkste bouwsteen van onze democratie, of die nu lokaal, regionaal, nationaal of Europees zijn. Wij maken ons om die reden zorgen om de lage opkomst bij verkiezingen, zoals de minister bijvoorbeeld concludeerde na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022.

De initiatiefnemers grijpen het vervroegd stemmen aan als methode om de opkomst bij verkiezingen te verhogen. Het vervroegd stemmen was mogelijk tijdens de coronaperiode, zodat kwetsbare mensen ruimer de gelegenheid hadden om hun stem uit te brengen. Aanvankelijk zagen gemeenten grote voordelen voor deze verlengde stembusgang – afgewogen tegen de extra inspanningen die het kost.

Op basis van de ervaringen van met name de gemeenteraadsverkiezingen 2022 komen wij op dit standpunt terug:

Baten wegen niet op tegen de lasten

Gemeenten waren hoopvol over het effect van de vervroegde openstelling op de opkomst. Na de uitgebreide evaluatie van de hierboven genoemde verkiezingen blijkt het effect op de opkomst erg klein. Ondanks de extra twee dagen om te kunnen stemmen was de opkomst in 2022 lager dan in 2018. De Raad van State heeft zich eerder ook al kritisch uitgesproken over het initiatiefvoorstel. De Raad constateert terecht dat er hogere uitvoeringslasten voor gemeenten zijn. Die hogere uitvoeringslasten zijn te verdedigen, mits het een significant verschil maakt voor de opkomst bij de verkiezingen.

De balans tussen het belang dat zoveel mogelijk kiezers hun stem kunnen uitbrengen en het belang van het uitvoerbaar houden van het verkiezingsproces ontbreekt in het initiatiefvoorstel. Wij constateren daarom dat de extra uitvoeringslasten niet opwegen tegen de baten van dit initiatiefvoorstel.

Breek een lans voor mensen die verkiezingen organiseren

Het verkiezingsproces staat onder druk, ook zonder discussies over het verhogen van de opkomst. Bij de laatste Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen hebben we veel schrijnende situaties in gemeenten gezien: medewerkers die uitgeput waren na 36 uur aan één stuk door werken,

stembureauleden en tellers die op de woensdag tot diep in de nacht de stemmen telden, onvermijdelijke hertellingen en burgemeesters die ingrepen om hun medewerkers en vrijwilligers te beschermen tegen overbelasting. Wij vinden het belangrijk om voor de vrijwilligers en medewerkers van gemeenten op te komen: zij staan klaar wanneer het erop aankomt en dragen bij wijze van spreken de verkiezingen.

De term 'uitvoeringslasten' lijkt op papier een technisch iets, maar we hebben bij de laatste verkiezingen bij uitstek gezien wat het betekent voor de mensen die zich inzetten voor de belangrijkste bouwsteen van onze democratie. Vertrouw daarom op hun signalen over wanneer de grens is bereikt en op hun aanpak van de organisatie van verkiezingen.

Om te voorkomen dat deze mensen de handdoek in de ring gooien willen wij u op het hart drukken om het verkiezingsproces als kwetsbaar geheel te zien. Het kunnen waarborgen dat het stemproces zorgvuldig verloopt en de uitslag betrouwbaar tot stand komt is geen vanzelfsprekendheid. Er moet nog een aantal verbeteringen en aanpassingen van het verkiezingsproces worden doorgevoerd.

P.s.: op 6 april publiceerde de VNG al [een bericht](#) over de wijziging van ons standpunt over dit initiatiefvoorstel.